

Дмитро Лахно

*студент Полтавського національного
педагогічного університету імені В. Г. Короленка
(науковий керівник – старший викладач В. Дмитренко)
(м. Полтава, Україна)*

МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ ЕТНОГЕНЕЗУ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Міждисциплінарний характер етноісторичних реконструкцій передбачає вивчення етнічних процесів, міжетнічних відносин та спроби їх моделювання. Міждисциплінарність – це одна з яскраво виражених прикмет сьогодення, за якою майбутнє наукових досліджень і розвитку науки.

Так, для дослідження питання етногенезу українського народу велике значення мають археологічні дані. Р. Терпиловський наголошує, що «пріоритет у вивченні проблеми етногенезу слов'ян належить саме археології, котра стрімко розширює коло своїх джерел, випереджаючи мовознавство та історію» [4, с.25]. А В. Баран зазначає: «Наше завдання сьогодні полягає в тому, щоб, на основі археологічних джерел, окреслити регіони становлення і кристалізації слов'янських ранньосередньовічних культур» [1, с.31].

Дані антропології – науки про мінливість фізичного типу людини в часі та просторі – також містять важливу етногенетичну інформацію. Передаючись від покоління до покоління, антропологічні ознаки відіграють роль своєрідних біологічних «міток», які: дозволяють визначити ступінь фізичної спорідненості людських колективів; з'ясувати шляхи міграцій племен, що мали місце в минулому; визначити співвідношення місцевої та прийшлої людності в етногенетичних процесах; висвітлити роль окремих, етнічних компонентів у формуванні давніх та сучасних народів; намітити напрямки їхніх генетичних зв'язків. За певних обставин антропологічні дані мають переваги перед іншими категоріями етногенетичних джерел – археологічними, етнографічними, лінгвістичними, оскільки мова та культура можуть поширюватись шляхом запозичення, а зміна фізичного типу етнічної спільності є незаперечним доказом контактів – часом примушених, а часом і добровільних – з прийшлими групами.

Зауважимо, що антропологічні дані зберігають свої інформаційні можливості навіть тоді, коли йдеться про дуже віддалені історичні епохи. Це пояснюється консервативністю спадкових фізичних рис людей, які само по собі (за рідкісним винятком) мало змінюються часі. Так, у невеликих ізольованих популяціях – «демах», перерозподіл ознак відбувається протягом життя біля 50 поколінь людей, або 1250 років. Ще повільніше відбуваються зміни фізичної подоби представників тих етнічних груп, чисельність котрих вища, ніж чисельність дема, і яким властиве ширше коло шлюбних зв'язків. Останнє дозволяє визначити ступінь генетичної спорідненості поколінь, розділених

тисячоліттями, причому лінію спадковості можна реконструювати навіть тоді, коли в атропологічному вивченні окремих історичних епох наявні «білі плями» [3, с.7].

Останнім часом стрімко зріс інтерес світової історичної науки до проміжних результатів ДНК-генеалогії. Перед дослідниками етнічної історії постала не лише унікальна можливість перевірки наявних історичних гіпотез, але й вражаюча перспектива нових та несподіваних наукових відкриттів на стику гуманітарних і природничих дисциплін [2, с.118].

Результати сучасних порівняльно-генетичних досліджень надають власного, аргументованого і багато в чому відмінного від усталеного бачення етнічної історії народів Східної Європи, а також відновлюють у вітчизняній історичній науці позитивне реноме арійської концепції походження українського народу. Безперечно, такий варіант розв'язання проблеми обумовлює й постановка численних запитань, відповіді на які мають не лише генетики, а й історики, археологи, мовознавці. Що ж до більшої точності та конкретизації історичних висновків, то їх забезпечить лише більша кількість наукового матеріалу, яка дасть відповідь на питання про генетичний склад населення України у межах вузких територіальних районів (історичних областей).

Відтворити модель етнічних процесів на території України, а також перевірити і критично проаналізувати вже існуючі концепції дасть можливість ретроспективний метод, який визначатиме подальший розвиток та успіхи етноісторичних реконструкцій походження українського народу, а також сприятиме розробці теорії та методології окремих аспектів даної проблеми. В основі етноісторичних реконструкцій мають бути не правдоподібність моделей, а факти, отримані шляхом наукового аналізу географічних, антропологічних, археологічних, етнографічних, лінгвістичних, історичних джерел.

Список використаних джерел

1. Баран В. Д. Давні слов'яни. Київ: Видавничий дім «Альтернативи», 1998. 336 с.
2. Наливайко С. До дискусії навколо арійського питання в етногенезі українців. *Українознавство*. 2012. №2. С.132-136.
3. Сегеда С. Етногенез українців за даними антропології. Жива вода. 2001. Серпень (№8). С.7.
4. Терпиловський Р. Біля витоків слов'янства (за матеріалами Подніпров'я). *Ruthenica*. 2002. Вип. 1. С.25-40.